

2. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2010. 264с.

3. Картамишева О. Є. Правові фактори, що зумовлюють необхідність державного регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 1. С. 53–56.

*Бєліков К. А., здобувач кафедри
кримінально-правових дисциплін та
судових експертиз Донецького
юридичного інституту МВС України*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ «ВУЛИЧНИЙ ЗЛОЧИН» ТА «ВУЛИЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ»

Злочинність слід розглядати як масове деструктивне явище, різновид протиправної соціальної практики, яка може бути названа кримінальною практикою. Обраний нами підхід до визначення злочинності дозволяє розглядати злочинність як «складне соціальне явище, причини й умови якого пов'язані як із генетичними схильностями людей до відхиленої, у тому числі злочинної поведінки, так і з вадами та недосконалістю самого суспільства й ступенем його здатності формувати правослухняну людину» (В.В. Голіна) [1, с. 146].

На законодавчому рівні відсутнє однозначне визначення вулиці. Згідно тлумачних словників української мови, вулиця – це: 1) обмежений двома рядами будинків простір для їзди та ходіння; 2) місце надворі, де молодь збирається на гулянку [2]; 3) місце поза приміщенням, під відкритим небом [3].

Як передбачається Положенням «Про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань», із загальної кількості кримінальних правопорушень, учинених у громадських місцях, виділяються вуличні. Вулицею вважається відкрита частина території міста чи населеного пункту (крім приміщень та будівель), на якій перебувають громадяни, рухається транспорт і до якої є вільний доступ у будь-яку пору року та час доби. Також вулицею вважається проїжджа частина дороги, у тому числі автомагістралі, тротуари, площі, проспекти, бульвари, набережні, мости, шляхопроводи, естакади, проїзди, зупинки громадського транспорту, парки, сквери, провулки, завулки, двори, за винятком приватних домоволодінь, включаючи зелені насадження та

елементи благоустрою. Крім того, до кримінальних правопорушень, що вчинені в умовах вулиці, належать: крадіжки з ресторанів, кафе, закладів громадського харчування, магазинів, кіосків, транспортних засобів, інших об'єктів, якщо проникнення в них здійснено безпосередньо з вулиці; незаконне заволодіння транспортним засобом, якщо він знаходився на вулиці, біля будинків, на стоянках, які не охороняються.

Вчені також вкладають різний зміст у визначення поняття «вулиця», або місць вчинення вуличних злочинів. З точки зору В.В. Василевича, місцями вчинення вуличних злочинів є безлюдні, недостатньо освітлені райони, що не охороняються, або навпаки – місця масового скупчення людей на ринках, привокзальних майданах, парках, скверах, поблизу ресторанів та кав'ярень, на зупинках та в салонах міського транспорту [4]. А.В. Півень стверджує, що вулиця – це вільна для доступу, включена в інфраструктуру населеного пункту територія, яка характеризується тимчасовою та просторовою нерівномірністю соціального контролю і переважно анонімістю поведінки [5, с. 30].

Навряд чи доцільною є деталізація місць вчинення вуличних злочинів, оскільки усі без виключення місця навряд чи можна передбачити або перерахувати. У зв'язку із цим більш обґрунтованим вбачається дослідницький підхід, який підкреслює відкритий характер місця вчинення вуличного злочину, використовуючи категорію «вуличний простір» [5, с. 24]. За справедливим твердженням Б.М. Головкіна, вулиця – це соціальний простір, у межах якого складаються і діють наближені до кримінальних цінності, традиції і звичаї, правила поведінки та взаємовідносини між людьми [6, с. 94].

Отже, під вуличним простором слід розуміти розуміти відкриту та вільну для доступу населення частину території населеного пункту поза межами житлових приміщень, території підприємств, установ, організацій та приватних володінь. У зв'язку із цим злочином, вчиненим в межах вуличного простору, слід розуміти передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння, вчинене суб'єктом злочину на відкритій та вільній для доступу населення частині території населеного пункту поза межами житлових приміщень, території підприємств, установ, організацій та приватних володінь.

Щодо вуличної злочинності, то вона являє собою елемент системи злочинності, але вона є також самостійною системою зі своїми зв'язками (чи підсистемою загальної злочинності) [5, с. 26]. Є.С. Заремба визначає вуличну злочинність як сукупність злочинів, які

вчинено на вільній для доступу території (поза територією приватних володінь), які пов'язані з порушенням громадського порядку та громадської безпеки на вулицях населеного пункту [7, с. 10]. Запропоноване визначення викликає декілька заперечень. Перш за все це пов'язано із тим, що злочинність розглядається як «сукупність злочинів», що не надає можливості розглянути її як системне явище, якому властиві внутрішні закономірні процеси, пов'язані із деструктивним впливом на суспільні відносини. Друге принципове зауваження полягає у тому, що вченим виокремлюються ті злочини, які порушують громадський порядок та громадську безпеку, що виходячи з об'єкта злочину, обмежує розгляд вуличної злочинності, виключаючи з її предметного кола злочини проти власності, проти здоров'я населення, проти життя та здоров'я людини тощо. У разі широкого тлумачення «громадського порядку та громадської безпеки» їх слід обожнювати з правопорядком, що у цілому можна ототожнити із загальним об'єктом кримінально-правової охорони.

У кримінологічній науці існують доволі спрощені визначення вуличної злочинності. Так, В.В. Василевич вуличною злочинністю пропонує розуміти сукупність злочинів, вчинених поза межами житлових і службових приміщень [4]. Ю.В. Александров вуличною злочинністю пропонував розуміти сукупність злочинів, скоєних протягом певного проміжку часу на певній території міста чи іншого населеного пункту, що співвідноситься з поняттям «вулиця» [8]. Хоча вчений робив певне застереження, а саме – «вулична злочинність не обмежується кримінально караними діями безпосередньо на вулиці. Вона охоплює і злочини, скоєні в інших громадських місцях» [8].

У зв'язку із зазначеним, вуличну злочинність пропонуємо розглядати як масове деструктивне явище, різновид протиправної соціальної практики, що проявляється у вчиненні відносно однорідних суспільно-небезпечних кримінально караних діянь на відкритій та вільній для доступу населення частині території населеного пункту поза межами житлових приміщень, території підприємств, установ, організацій та приватних володінь.

Список використаних джерел

1. Голіна В. В. Кримінологічна профілактика злочинності: поняття, специфіка, структура, об'єкт запобіжного впливу. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 130. С. 145-154.

2. Вулиця. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. URL: <http://www.inmo.org.ua/sum.html>
3. Вулиця. Словник української мови online. Томи 1-9. <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=16965&page=568>.
4. Василевич В.В. Вулична злочинність. Енциклопедія сучасної України. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=30103
5. Півень А. В. Кримінологічна характеристика та профілактика вуличної насильницької злочинності. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2013. 253 с.
6. Головкін Б. М. Злочинність на вулицях та в інших громадських місцях. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2013. Вип. 26. С. 87-98
7. Заремба Е.С. Криминологическая характеристика уличной преступности (по материалам Тюменской области). Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Тюмень: Тюменский юридический институт Министерства внутренних дел Российской Федерации, 2011. 202 с.
8. Александров Ю.В. Вулична злочинність. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 1: А – Г. http://leksika.com.ua/11691118/legal/vulichna_zlochinnist

Костюшко О.П., аспірант заочної форми навчання кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА УЧАСТЬ В ОХОРОНІ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ

Більше 20 років у США почали створювати добровільні групи боротьби зі злочинністю, які діють практично на всій країні. Форм участі громадян США в допомозі поліції багато – від добровільних помічників шерифів в сільській місцевості, до спеціальних